Versnellingsaanpak emissiearme landbouw
Data en meetsystemen

18 januari 2024

Symposium Zwolle

Tom Ploeger, DLV Advies

Agenda

- Samengevat: wat gaan we doen?
- Achtergrond
- Wat doet LNV
- Zandprovincies: wat gaan we doen?
- Brabant: initiatief vanuit de Provincie
- Zandprovincies, hoe nu verder?
- Vragen en discussie

Wat gaan we doen?

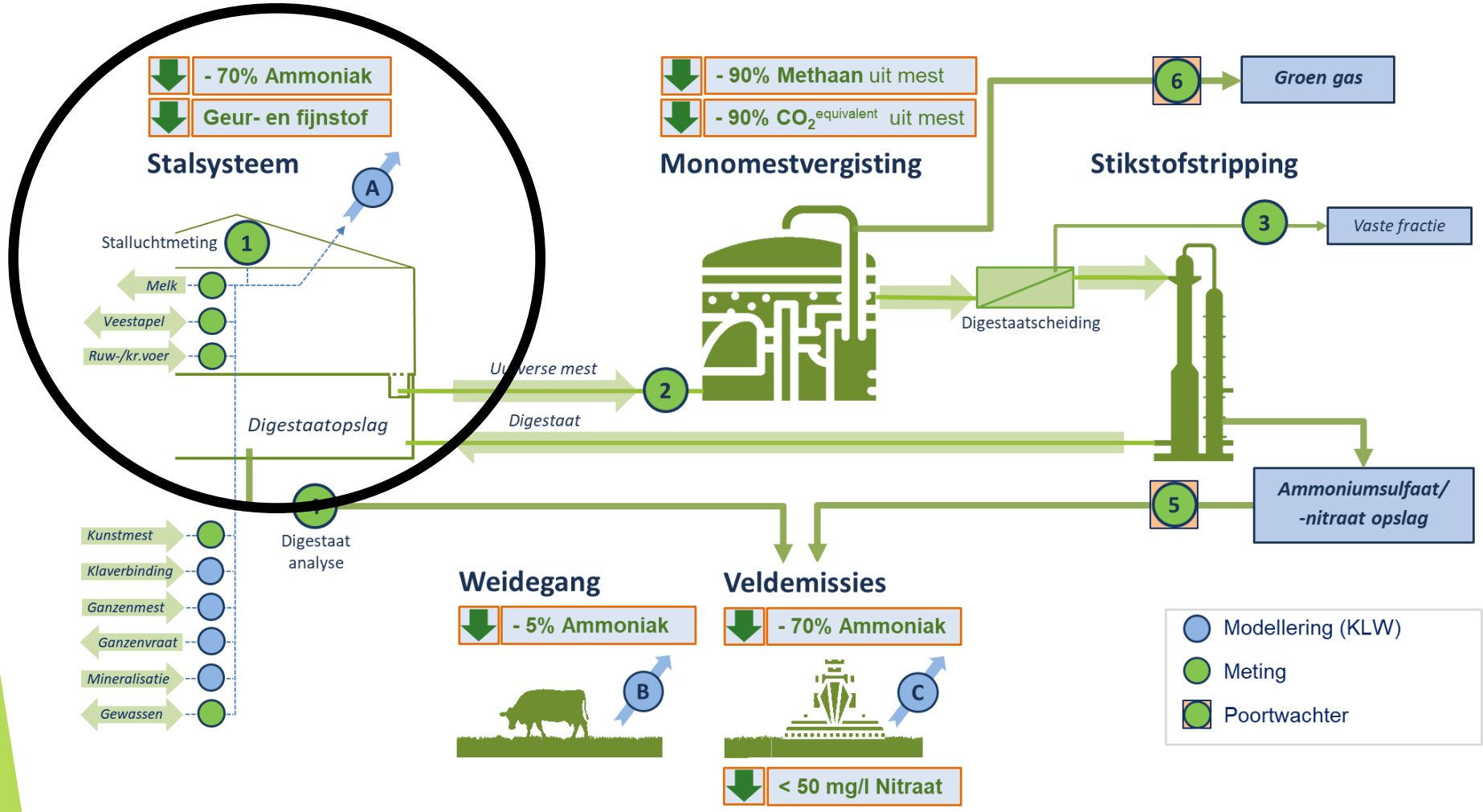

Wat gaan we doen?

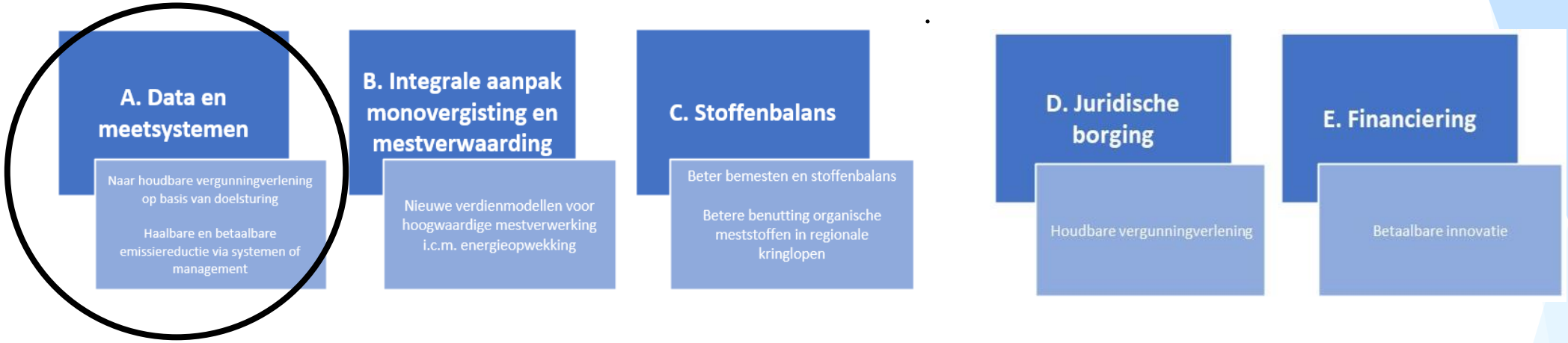

De versnellingsaanpak kent een viersporenbeleid. Het eerste is met sensoren realtime de effecten van emissiereducerende maatregelen meten.

“Leiden tot houdbare, betaalbare en geborgde emissiereducties in alle veehouderij-sectoren. Dit door toepassing van emissiearme/-reducerende (stal)systemen en managementmaatregelen”

Wat gaan we doen?

- Samenwerken!
- Verbinden.
- Toepassen van de nieuwe protocollen in de fasttracks.
- Inbreng bij oprichten VKL-(A).
- Ontwikkelen van handleidingen voor Vergunningverleners.
- Van wie is de data?

Achtergrond

- De ontwikkeling van sensoren heeft de laatste jaren niet stil gestaan. Technisch is er dan ook veel mogelijk, het lijkt een juridische uitdaging waarom het niet van de grond komt.
- Er zijn dan ook nog wat stappen te nemen voordat sensoren een juridische status hebben.
  - De nieuwe Omgevingswet biedt kansen.
- Doelensturing is een vereiste.
  - Uitspraak Emmen (Stercore)
  - Gebruik de kringloop binnen het agrarisch bedrijf als kans, beperk je niet tot enkel de vloer of techniek in de stal

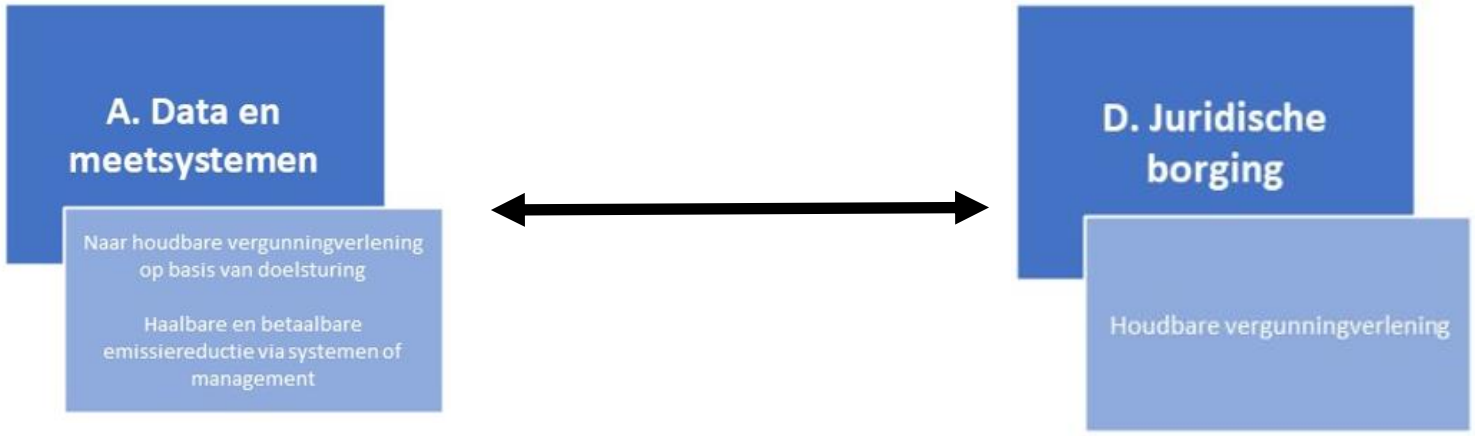

Achtergrond

- Juli 2023 gestart met het opzetten van de tafels. .
  - Formats ontwikkeld voor de pilotprojecten (fasttrack projecten)
  - Indeling projecten per tafel
  - Start met de tafelsessies
    - Projectleiders fasttrack projecten
    - Diverse specialisten uit het veld
    - Contact leggen met andere vergelijkbare trajecten
- Gezamenlijk werken aan het plan van aanpak voor de komende periode
    - Concretiseren van de doelstellingen tafel.

Er gebeurd al veel binnen het thema data en meetsystemen.

Samenwerken staat centraal!

Stelling 1

Stelling:

Innovatie (techniek en management), gecombineerd met (erkende) sensoren / protocollen, kan leiden tot voldoende emissiereductie waardoor opkoop niet noodzakelijk is.

LNV

Chris van Naarden

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Bedrijfsspecifiek meten van stalemissies met sensoren

aan de slag met doelvoorschriften

Chris van Naarden (SK&I)

Iris Raaijmakers (DAD)

18 januari 2024

Inhoudsopgave

- Waarom een landelijk programma?
- Landelijke taakgroep sensoren- en datasystemen
- Doelen van meten met sensoren
- Landelijke coördinatoren en hun opdracht
- Normen en richtlijnen voor emissiemetingen met sensoren
- Overzicht van stalmeetprojecten

Waarom een landelijk programma?

- In huidige Rav systeem worden lage emissies na vergunning amper gestimuleerd
- Vergunningverlening voor nieuwe stallen zit vast, emissiefactor te onzeker
- Ontwikkeling van sensoren gaat snel
- Om mogelijk de overgang naar doelvoorschriften mogelijk te maken
- Door zichtbaarheid kunnen de emissies effectiever verminderd worden
- Ondersteunen van de fieldlabs

- *Zie Kamerbrief*

Landelijke taakgroep sensoren- en datasystemen

- Leden: Chris van Naarden (LNV), Iris Raaijmakers (LNV), Thom Hubers (I&W), Rosa Starink (I&W) Alfred van Lenthe (sector), Jan Workamp (Sector), Herman Lintjes (Sector) Suzanne Oostdam (LNV), Frank Dinnissen (RVO), Sterre van Zaalen (BIJ12), Fred Stouthart (VNG), Xander Pieterse (FME), Frank van de Ven (Gelderland), Nick van der Heijden (Noord-Brabant), Thom Ploeger (Zandprovincies) Albert Winkel (WUR), Job van Oostveen (TNO), Harm Borgers (KokxDeVoogd)

- 1x per maand een vergadering

Doelen van meten

Niveau van gebruik bedrijfsspecifieke metingen

1	Informeren van de veehouder
2	Stimuleren van de veehouder (bv. via KPI)
3	Doelvoorschrift voor de veehouder

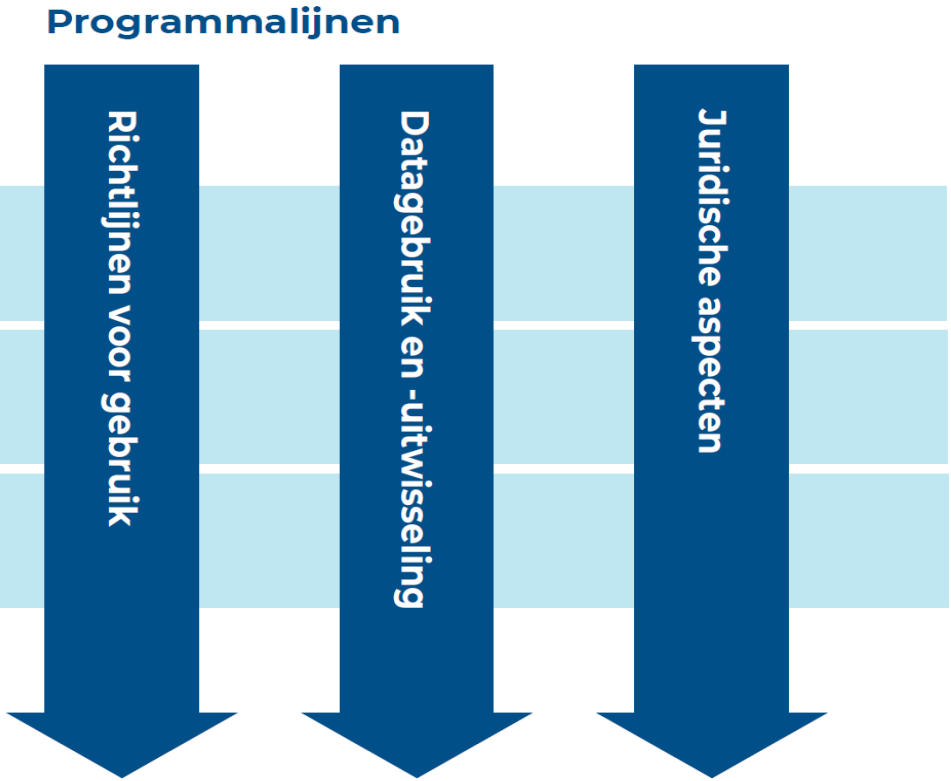

Landelijke coördinatoren

V.l.n.r.

- Harm Borgers (Kokx De Voogd) Juridische coördinator
- Albert Winkel (WUR) coördinator emissiemonitoring
- Job Oostveen (TNO) Data Coördinator

Coördinator emissiemonitoring – Albert / Jan Vonk

- Sensorontwikkeling stimuleren:
  I. Bezoek internationale sensorleveranciers
  II. Landelijk onderzoekscentra:
  - Melkvee: proefbedrijf de Marke (Gelderland)
  - Varkens: De Hoeve (Noord-Brabant)
  - Pluimvee: Woudenberg (Utrecht)
  III. Ammoniak, methaan, fijnstof en geur

- Lab- en validatieprotocol (Vonk, 2021)
  I. Belangrijkste stap: 4 stallen één jaar lang testen

Coördinator emissiemonitoring – Albert

- Meetprotocol geeft algemene beschrijving hoe je emissies uit een stal kan meten
- Meetplan is een plan, specifiek voor de stal hoe emissies gemeten moeten worden

- 25 januari nieuw meetprotocol voor emissiefactoren en emissiemonitoring geschreven voor WUR, ILVO, TNO en VITO.

- Meetprotocol (rondom emissiemonitoring) zal steeds geüpdatet worden aan de hand van nieuwe kennis

- Goede emissiefactoren (o.a Rav, fijstoflijst, Rgv) blijven nodig!

Data coördinator - Job

- Hoe moet data keten eruit komen te zien?

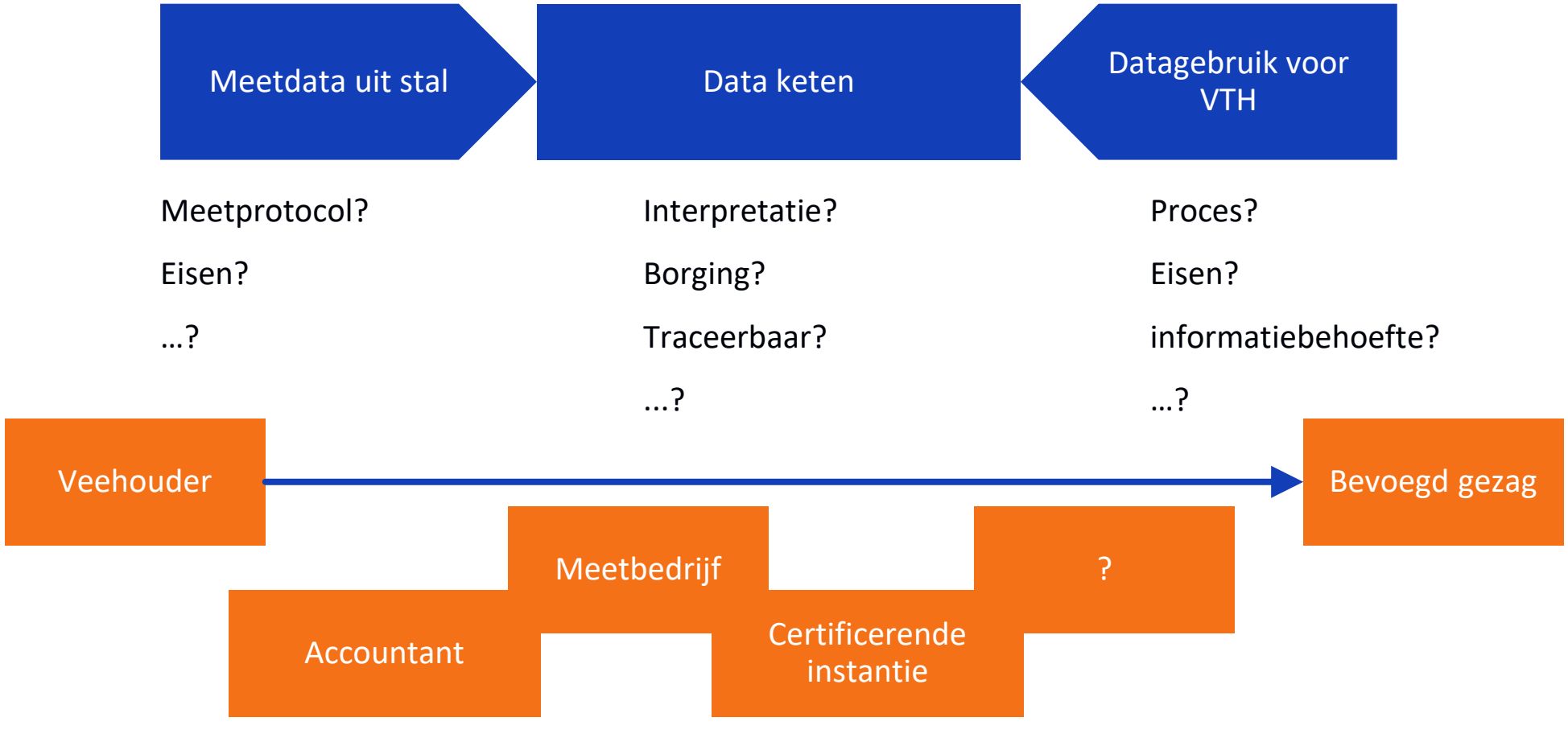

Juridische coördinator – Harm

- Voorbeeld doelvoorschriftvergunning maken (vergunning waarbij emissieplafond is vast gesteld).

- Ondersteunen van bevoegd gezag bij eerst doelvoorschriftvergunningen

- Adviseren over juridische problemen aan overheden

Normen en richtlijnen voor emissiemetingen

- Nu: geen norm voor het meten van stalemissies
- Bij metingen emissiefactoren wordt elk meetplan en metingen gecheckt door groep onafhankelijke experts (Technische Advies Pool, RVO)
- Bij landelijke uitrol: niet mogelijk

- Het verschil met de industrie is dat we niet zien dat veehouders dit wetenschappelijk verantwoord zullen gaan doen. We willen het meten uit handen nemen van de veehouder.
- We willen een betrouwbare meetketen

NEN-norm van dienst: meten van emissies

- Idee is om het meten van emissies door meetinstanties vast te leggen in een norm
  - Norm voor het meten van stalemissies
  - Norm over hoe er gemeten dient te worden (sensoren, meetopstelling etc.)
  - Gesprekken met NEN (Nederlands Normalisatie Instituut)
  - Startdocument: meetprotocol
  - Daarnaast dient getoetst te worden of de norm juist wordt uitgevoerd

Overzicht van stalmeetprojecten met sensoren

- Netwerkpraktijk bedrijven (melkvee)
- Bedrijvenmeetnetwerk Food Valley (varkens, leghennen, vleeskuiken, kalveren, geiten, melkvee)
- Meten in de Achterhoek, Stichting Biomassa (melkvee)
- Nieuwkoops boeren, Zuid-Holland (melkvee)
- Meten=Weten, Brabant (varkens, pluimvee, kalveren, geiten en melkvee)
- Connecting Agri & Food, Brabant (varkens en melkvee)
- Lieftingsbroek, Groningen (melkvee)
- Borging brongerichte maatregelen, Overijssel en Brabant (varkens)
- Projecten Versnellingsaanpak Zandprovincies

Zandprovincies

Zandprovincies

- Van alle 32 fasttrack projecten zijn er 15 op kort termijn geselecteerd, waarvan 7 starten binnen de tafel

Projecten Fasttrack tafel Data en meetsystemen	
Naam project	**Sector**
Total Circular Farmconcept	Varkens
Stal van de Toekomst	Varkens
Combischraper	Varkens
Managementtools voor emissiereductie / BioAktiv / Animal Life Plus	Varkens
Mestschuifel en stofbadhuis	Pluimvee
ECO Air Care systeem	Pluimvee
Keep it Simple and Smart	Kalveren

Zandprovincies

- De tafel wordt ingevuld door . .

Tafelspecialisten tafel Data en meetsystemen
Naam
Harm Borgers
Roger Stoeltie
Frans Hakvoort
Ruud Huirne
Jan Workamp
Job Oostveen

- En wie nog meer?

Zandprovincies

Samenwerken en verbinden

- Gedurende de eerste bijeenkomsten in de periode september – november zijn de doelstellingen van de tafel aangescherpt.
- Vanuit diverse lagen (Rijk, Zandprovincies, Provincies) zijn activiteiten die het thema raken.
- Duidelijke oproep vanuit alle betrokkenen, intern maar ook extern:

Samenwerken

- Acties vanuit de tafel
  - Aansluiten bij kerngroep overleg LNV
  - Verbinding zoeken met andere initiatieven
  - Sparren en bespreken casussen
  - Monitoren

Zandprovincies

Toepassen nieuwe protocol bij fasttrack

- 25 januari wordt het nieuwe protocol gepresenteerd
- Acties vanuit de tafel
  - Fasttrack projecten aanzetten tot gebruik nieuwe protocol
    - Opstellen meetplannen
  - Monitoren van het gebruik
  - Terugkoppeling geven gedurende de test periode

Zandprovincies

VKL-A

- Vereniging Kwaliteit Luchtmetingen
  - Platform Kwaliteit luchtmetingen
- Acties vanuit de tafel
  - Inbreng kennis
  - Sparringpartner
  - Verbinder tussen diverse trajecten

Zandprovincies

Handreiking bevoegd gezagen

- Uniformiteit binnen de bevoegd gezagen bij vergunningverlening
- In kaart brengen waar vergunningverleners tegen aan lopen
- Samenwerking met Harm Borgers (vanuit LNV / Zandprovincies)
- Hierin zoeken naar oplossingen en dit clusteren

Zandprovincies

Van wie is de data?

- Een vraag die centraal staat bij overheden, maar ook zeker bij de gebruiker.
- Vanuit de kennis en expertise tafelspecialisten een kritische blik op werpen.
- Advies uitbrengen aan LNV, maar ook aan de sectoren, hoe om te gaan met data

Stelling 2

Stelling:
Data blijft eigendom van de boer

Provincie Brabant

Arie de Niet

Provincie Noord-Brabant

METEN = WETEN

PROJECT REALTIME METEN & MONITORING

18 JANUARI 2024

Provincie Noord-Brabant

Achtergrond/aanleiding

- Twijfels werking emissiearme huisvesting en beoordelingssystematiek (Rav)
- Onzekerheid over (ammoniak)emissie in de praktijk
- Taskforce Versnelling Innovatie Stalsystemen
  - Systeemwijziging naar doelsturing
  - Optimaliseren huidige regelgeving
  - Pilots innovatieve stallen
- Begeleiding deze 3 sporen door publiek-privaat regieorgaan (convenant)
- Vergunningverlening gepauzeerd

Provincie Noord-Brabant

Doelstellingen project

- Ervaring opdoen met continu meten in stallen
- De daadwerkelijke emissies beter in beeld krijgen
- De invloed van technische- en management maatregelen inzichtelijk maken
- Toewerken naar vergunningverlening op basis van doelvoorschriften
- Keuzevrijheid maatregelen veehouder
- Een transparantere sector naar de omgeving en overheid

Provincie Noord-Brabant

Wat gaan we doen?

- 25 stallen continu meten
- 5 diercategorieën; melkvee, vleeskalveren, varkens, melkgeiten en pluimvee
- Meetvoorschrift en meetplannen opstellen
- Sensoren, dataverzameling en –verwerking, dashboards
  - NH_3, CH_4, CO_2, Geur? Fijnstof?
- Stakeholders betrekken en aansluiten bij lopende trajecten
- Samenwerken met omgevingsdiensten voor vernieuwde vergunningverlening, toezicht en handhaving

Provincie Noord-Brabant

Stand van zaken

- Interviews gehouden met stakeholders
- Context en belangen zijn in beeld
- Klankbordgroep gevormd met ZLTO, BAJK en omgevingsdiensten
- Concept Meetvoorschrift is opgesteld
- Werving veehouders is gestart, selectie pilots in maart
- Aanbesteding van metingen en dashboard is in voorbereiding
- Planning: start pilots voor zomer 2024, afronding september 2025

Provincie Noord-Brabant

VRAGEN?

Zandprovincies – Hoe nu verder

- Projectleiders worden ingepland voor de eerste gesprekken en concreet wordt er per project wordt er gekeken welke inbreng zij hebben op de (sub) doelstellingen per tafel.
- Ervaring wordt gedeeld, gebundeld en ingebracht bij de diverse trajecten in het veld
- De tafelspecialisten komen 2 tot 3 keer bij elkaar binnen nu en april
- Verslaglegging

Vragen en discussie

Contactgegevens:

Tom Ploeger

t.ploeger@dlvadvies.nl

06-51587132